

Uloga odgojitelja u podizanje ekološke svijesti kod djece predškolske dobi

Hrajnek, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Education / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:141:127657>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-02**

Repository / Repozitorij:

[FOOZOS Repository - Repository of the Faculty of Education](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Ivana Hrajnek

ULOGA ODGOJITELJA U PODIZANJU EKOLOŠKE SVIJESTI KOD
DJECE PREDŠKOLSKE DOBI

ZAVRŠNI RAD

Slavonski Brod, 2018.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Integrirani preddiplomski stručni studij ranoga i predškolskog odgoja i
obrazovanja

ULOGA ODGOJITELJA U PODIZANJU EKOLOŠKE SVIJESTI KOD
DJECE PREDŠKOLSKE DOBI

ZAVRŠNI RAD

Predmet: Ekološki odgoj u dječjem vrtiću
Mentor: izv. prof. dr. sc. Irella Bogut
Studentica: Ivana Hrajnek
Matični broj: 383

Slavonski Brod, rujan 2018.

SAŽETAK

Ekološki odgoj je bitan za razvijanje ekološke svijesti kod djece.

Tijekom učenja djeca stječu navike, formiraju se određena stajališta, vrijednosti i interesi.

Jedan od načina na koji se može ekološki odgajati djecu su eko projekti i eko radionice. One omogućuju suradnju sa drugom djecom ali i sa odgojiteljima i roditeljima.

Cilj ovoga rada bio je utvrditi koja je uloga odgojitelja u podizanju ekološke svijesti kod djece, te jesu li odgojitelji jedini koji na djecu utječu i u kojoj mjeri. Odlučila sam razgovarati sa jednom odgojiteljicom po tome pitanju i prikazati njezin rad, da bi lakše utvrdili ulogu odgojitelja.

Ključne riječi: Ekologija, ekološki odgoj, uloga odgojitelja, suradnja sa roditeljima, eko projekti.

SUMMARY

Ecological education is essential for developing ecological awareness at children.

During learning, children gain habits, certain points of view, values and interests are formed.

One of the ways, in which children can be eco-educated are eco-projects.

They enable cooperation with other children, as well as with preschool teacher and parents.

The aim of this paperwork was to determine the role of early childhood educators in raising ecological awareness among children and whether the preschool teachers are the only ones affecting children and to what extent.

I decided to talk to one of the early childhood educator about the question and to show her work to help determine the role of the preschool teachers.

Key words: Ecology, ecological education, role of the preschool teachers, co-operation with parents, eco-projects and workshops.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. EKOLOGIJA.....	2
2.1. Povijest ekologije	2
2.2. Podjela ekologije	2
2.3. Odgoj i obrazovanje za održivi razvoj	3
3. EKOLOŠKI ODGOJ	5
3.1. Važnost ekološkog odgoja	5
4. ULOGA RODITELJA U PODIZANJU EKOLOŠKE SVIJESTI KOD DJECE.....	7
5. EKOLOŠKE TEME U DJEČJEM VRTIĆU	8
5.1. Ekološki Kalendar	8
6. ULOGA ODGOJITELJA U PODIZANJU EKOLOŠKE SVIJESTI KOD DJECE	18
7. ZAKLJUČAK	23
8. LITERATURA	24

1. UVOD

U današnje vrijeme na našem planetu sve su više prisutni različiti ekološki problemi. Ako gledamo samo unazad nekoliko godina, u svijetu kao i u Hrvatskoj dešavaju se problemi globalnog zatopljenja, zatim poplave koje uništavaju usjeve poljoprivrdnicima, ljudi ostaju bez svojih domova, zemljiša, a to rezultira manjkom voća i povrća ali i druge hrane. Veliki je problem i odlaganje i reciklaža smeća, a moram i spomenuti različiti toksični otpad koje je rezultirao sve većom upotrebom kemijskih sredstava.

Razmišljajući o svemu tome, zaključila sam da je ekologija uvijek nama ljudima na nekom drugom sporednom mjestu a trebala bi biti na prvom. Kako odgojiti našu djecu da jednog dana postanu ekološki osviješteni i odgovorni građani, kako bi se jednog dana konačno nešto promijenilo u svijetu, pitanje je kojeg ću se dotaknuti u ovom radu. Uče li djeca najviše od svojih roditelja, iz onoga što vide po medijima i televiziji i kolika je uloga mene kao budućeg odgojitelja u podizanju ekološke svijesti kod djece predškolske dobi.

Odlučila sam u vezi ekoloških pitanja porazgovarati s jednom odgojiteljicom i prikazati kako ona, zajedno sa drugim odgojiteljicama, djecom i roditeljima, utječe na razvoj ekološke svijesti kod djece. Koji je najbolji način za potaknuti dijete na razmišljanje o okolini u kojoj živi i kako im približiti ekološke probleme na njima razumljiv način, sve to ću pokušati u ovom radu detaljnije objasniti.

2. EKOLOGIJA

2.1. Povijest ekologije

"Ekologija je znanost koja proučava odnose između organizama i sredine u kojoj žive." (Klepac, 1988.). Naziv ekologija dolazi od riječi *oikos*, što znači dom, mjesto stanovanja, stanište i *logos* – smisao, znanje, govor. Ekologija se bavi proučavanjem međusobnih odnosa i utjecajima žive i nežive prirode, o međusobnim ovisnostima živih bića i njihove životne sredine. (Glavač, 2001.).

"Ekologija promatra organizme, ali i protok energije i kruženje tvari u prirodi: kopnu, vodi i zraku." (Klepac, 1988.). Tako promatrajući, možemo zaključiti da je ekologija spoj različitih znanstvenih disciplina i istraživačkih metoda, kao što su: antropologija, citologija, molekularna biologija, organska kemija, genetika, biokemija, toksikologija, zoologija, botanika, klimatologija, socijalna medicina, urbanizam, turizam, energetika i skoro sve znanstvene discipline koje su na bilo koji način vezane uz čovjeka i ostali živi svijet i prirodu. (Klepac, 1988.).

2.2. Podjela ekologije

Ekologiju možemo podijeliti u područja ili grane istraživanja. Znanstveno se dijeli na autoekologiju, demekologiju i sinekologiju. "Autoekologija istražuje odnose između pojedinog organizma i njegove životne sredine." (Klepac, 1988.). Demekologija ispituje odnose u prirodi koji su vezani uz veće skupine organizama. Sinekologija proučava odnose između različitih populacija organizama koji žive na jednom području. (Klepac, 1988.).

Glavač je ekologiju podijelio na:

- ekologiju životne zajednice
- ekologiju jedinke
- ekologiju vrste
- globalnu ekologiju
- krajobraznu ekologiju. (Glavač, 2001.).

Najjednostavnije je podijeliti ekologiju sa praktičnog stajališta, prema vrstama organizama koji žive u prirodi. S tog stajališta promatramo ekologiju kao ekologiju biljaka, ekologiju životinja

i ekologiju ljudi – humanu ekologiju. U ekologiji se umjesto izraza okolina upotrebljava izraz okoliš. (Klepac, 1988.)

2.3. Odgoj i obrazovanje za održivi razvoj

Odgoj i obrazovanje za održivi razvoj nas upućuje na ozbiljnost problema odgoja i obrazovanja za okoliš i postao je jedan od najvažnijih zadataka naše nacionalne odgojno-obrazovne politike. Odgoji i obrazovanje za održivi razvoj treba temeljiti na novim spoznajama, vrijednostima, stajalištima, ponašanju i mišljenju. Takva su znanja preduvjet za formiranje ekološke svijesti. (Husanović-Pejnović 2011.).

"Odgoj i obrazovanje za održivi razvoj temelji se na 4. uporišta;

1. Učiti-učiti: sustavno mišljenje/kompleksnost, kritičko mišljenje/analitička pitanja, problemi/zaprjeke, holistički pristup/interdiscipliniranost, kreativno mišljenje/orijentacija prema budućnosti.
2. Učiti-činiti: primjena znanja u kontekstu životne situacije, odlučivati u situacijama neizvjesnosti, djelovati u rizicima, djelovati s odgovornošću i odlučnošću i sa samopoštovanjem, suočiti se s kritikama i rizicima.
3. Učiti-bititi: komunikacija i samoizražavanje, sposobnost savladavanja stresa, samosvijest, sposobnost utvrđivanja vrednota.
4. Učiti i živjeti zajedno: suradnja i timski rad, poštovanje drugih, odgovorno djelovanje/lokalno i globalno, identificiranje socijalnih partnera i njihovih interesa, podjela zaduženja/odgovornost, sudjelovanje u demokratskom odlučivanju, pregovaranje i postizanje sporazuma." (Husanović-Pejnović, 2011., str. 17.)

Odgoj i obrazovanje za održivi razvoj započinje u najranijoj dobi, u dječjem vrtiću i obitelji a nastavlja se kroz osnovnu školu, fakultet... To je razvojni proces na koji treba djelovati u svako vrijeme i na svakom mjestu.

Tijekom učenja djeca stječu navike, formiraju se određena stajališta, vrijednosti i intetresi. Djeca stječu cjeloživotno obrazovanje i brigu za okoliš, odgovornost za stanje u okolišu, toleranciju, kritičko mišljenje, socijalizaciju i prilagodljivost i brojne druge prednosti.

Za učenje je najbolje neposredno istraživanje i iskustvo a to znači neposredni doticaj doticaj s onim o čemu se uči. (Husanović-Pejnović, 2011.).

Zato djecu treba uključivati u razne praktične aktivnosti kao što su sadnja cvijeća i biljaka, eko radionice-prerada starog papira i slično, a također ih treba voditi na izlete, u nacionalne parkove i slično.

3. EKOLOŠKI ODGOJ

Uspješni ekološki odgoj i obrazovanje podrazumijeva otvorene oblike učenja i poučavanja okrenutih ka djetetu pri čemu se prenosi znanje, motiviranje, aktiviranje djece na svjesniji, odgovorniji odnos prema prirodi i okolišu. Za uspješno provođenje ekološkog odgoja i obrazovanja potrebno je izraditi određeni ekološki pristup čija će provedba donijeti pozitivne promjene u: sadržaju programa, organizaciji obrazovnog procesa, sudjelovanju djece, samostalnom i timskom radu, materijalima koji trebaju odražavati probleme okoliša u svakodnevnom životu. (Gurova, 2002).

"Ekološko obrazovanje treba usmjeriti na rješavanje problema, uočavanje uzročno-posljedičnih veza, razvijanje vještina planiranja i timskog rada, kreativnosti, razvijanje umijeća pronalaženja informacija, socijalnih i komunikacijskih vještina..." (Jukić R. 2011. str. 280.).

Prema stručnom članku *Ekologijski odgoj i odgoj za zaštitu okoliša u sustavu odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj* autora Ivana De Zana, ekološki odgoj i odgoj za zaštitu okoliša je prisutan kao nastavno načelo na svim razinama odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj.

Zadaće ovog odgoja naglašavaju razvoj potreba kod djece za čistoćom i urednošću, potiču osamostaljivanje i navike važne za zdravlje, razvoj osjećaja za lijepo u okolini, ljepote zavičaja i domovine, te razvoj potreba za čuvanje i oplemenjivanje zaštite i unapređivanje neposredne okoline. (Plan i program s djecom predškolskog uzrasta, 1984:4)

3.1. Važnost ekološkog odgoja

Djetetova ekološka svijest razvijena je onoliko koliko je razvijena ekološka svijest kod odraslih koji ih okružuju. Dijete uči prema modelu, zato bi odgojitelji i roditelji trebali sami sebe motivirati da budu dobar primjer djeci i da im prenesu osjetljivost prema prirodi i okolišu. Dijete je po prirodi znatiželjno i želi istraživati svijet svim svojim osjetilima.

Dijete treba informirati, dati mu da upoznaje svojstva, obilježja i druge osobine okoline i njezinih čimbenika. Tim djelovanjem se kod djeteta pobuđuju emocije i empatija, kao i njegova želja da se uključi u namjerna djelovanja – akcije, i da spoznaje svijet oko sebe. (Radaković, 1996.).

Različite eko radionice i projekti imaju za cilj razviti ekološku svijest kod djece, ukazati im na važnost ekoloških problema, te razviti njihovu osjetljivost prema okolišu i prirodi.

Time se razvija djetetov kognitivni razvoj, jer dijete samo razmišlja, traži uzroke i posljedice pojava, moguća rješenja problema, uspoređuje, provjerava, opisuje i donosi zaključke.

Pobuđuju se djetetove emocije, što se očituje likovnim izrazom, dramatizacijom, usmenim izražavanjem i komunikacijom.

Pobuđuju se djetetove akcije i odnos prema ljudima, stvarima, životinjama i biljkama i sveukupno okolini u kojoj borave. (Radaković, 1996.).

4. ULOGA RODITELJA U PODIZANJU EKOLOŠKE SVIJESTI KOD DJECE

Dijete stječe razmišljanja, stavove i uvjerenja svojih roditelja i njegovi postupci se temelje na odgoju u obitelji. Time možemo zaključiti da roditelji također igraju veliku ulogu u podizanju ekološke svijesti kod vlastite djece. Ako su obadva roditelja ekološki osviještena i od malena uče svoju djecu o važnosti razvrstavanja otpada, o tome kako pridonijeti čistom okolišu i atmosferi, djeca će vjerojatno usvojiti stavove svojih roditelja i time kroz odrastanje steći dojam o važnosti naših postupaka, kojima pridonosim čistoći naše atmosfere.

Istraživanje Lepečnik Vodopivec (2000.) o stavovima odgojitelja o ekološkom odgoju u dječjem vrtiću nam govori, da su ispitanici u skoro jednakoj mjeri ocijenili važnost utjecaja roditelja i obitelji sa 72%, kao i važnost utjecaja odgojitelja – 80%. Time možemo zaključiti da i odgojitelji drže da je važno djecu učiti ekološkoj svijesti jer se stečeni stavovi i uvjerenja kasnije teže mijenjaju kroz daljnji odgoj i obrazovanje.

Roditelji bi trebali surađivati sa odgojiteljima, ne samo u donošenju različitih materijala, nego i u raznim projektima i radionicama na temu ekološke osviještenosti. Aktivna suradnja roditelja i odgojitelja omogućuje kontinuitet, koji donosi dobro kako za roditelje, tako i za djecu i odgojitelje. Kontinuitet djetetu omogućuje sigurnost, stabilnost te mogućnost za napredovanjem i razvijanjem.

5. EKOLOŠKE TEME U DJEČJEM VRTIĆU

"Ekološki sadržaji koji bi trebali biti ugrađeni u naš sistem odgoja i obrazovanja odnosili bi se na:

-Unapređenje razvoja djece i mladih na osnovu sistema vrijednosti proizašlog iz novog (etičnog) određenja čovjeka i prirode;

-Unaprijediti učenje orijentirano na budućnost (inovativno i situaciono učenje) koje će pojedinca pripremiti da djeluje u novim situacijama;

- Promatrati ekološko obrazovanje i kao interakciju čovjeka i okoline i ovisnost i korist koju imaju jedno od drugog, a ne samo ugroženost i zagađenje;

- Ekološko obrazovanje treba proizlaziti iz okoline u svojoj cjelovitosti, da je to kontinuiran proces unutar i izvan škole, da koristi interdisciplinarnu metode;

Ekološki odgoj i obrazovanje podrazumijevaju promjenu stavova, razvoj ekološke svijesti, promjenu spoljašnjeg ponašanja. " (Tufekčić N. 2012. str. 93.).

Osim ekoloških tema i projekata koji su planirani u godišnjem planu i programu, odgojitelji planiraju ekološke aktivnosti prema ekološkom kalendaru.

5.1. Ekološki Kalendar

Veljača

02.02. Međunarodni dan zaštite močvara

Močvare su zbog svoje bioraznolikosti iznimno važna staništa, kojima se često ne pridaje potrebna pozornost, te se isušuju, onečišćuju i prekomjerno iskorištavaju za različite namjene. Kako bi se podigla svijest o vrijednosti močvarnih područja i važnosti njihova očuvanja, godine 1971. potpisana je "Ramsarska konvencija o močvarama" u iranskom gradu Ramsaru, te je poslužila kao polazište za obilježavanje Međunarodnog dana zaštite močvara. Od 1994. kad je Hrvatska potpisala Ramsarsku konvenciju 4 područja su uvrštena na popis: Kopački rit, Lonjsko i Mokro polje, Crna mlaka i donji tok Neretve.

Na primjer, ovdje bi se djecu moglo odvesti na izlet u Kopački rit ili Lonjsko polje, te im kroz razgledavanje dati priliku da nauče i spoznaju nešto novo o močvarama i prirodi koja ih tamo

okružuje. Tako bi djeca doživjela AHA – doživljaj, kojim puno lakše uče nego da samo gledaju slike ili da im odgojitelj pokušava nešto objasniti i dočarati.

Ožujak

03.03. Dan sunca

03.03. Svjetski dan divljih vrsta

Opća skupština Ujedinjenih naroda donijela je odluku da se 2014. godine, 3. ožujka, prvi put obilježi Svjetski dan divljih vrsta u spomen na potpisivanje Konvencije o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divljih životinja i biljaka (CITES) upravo na taj datum 1973. godine.

21.03. Svjetski dan zaštite šuma

Obilježavanje Svjetskog dana zaštite šuma započelo je 1971. godine kada je na inicijativu Europske poljoprivredne konfederacije odlučeno da se prvi dani proljeća slavi kao Svjetski dan šuma. Ideju je podržala i UN-ova organizacija za hranu i poljoprivredu (FAO) smatrajući kako će ta manifestacija doprinijeti povećanju svijesti o važnosti i očuvanju šuma. Tako se više od četrdesetak godina diljem svijeta 21. ožujka slave šume i njihov doprinos cjelokupnoj ljudskoj zajednici.

Djeci bi se mogla objasniti važnost očuvanja šuma i drveća, koja je njihova korist cjelokupnoj ljudskoj zajednici. Mogla bi se organizirati radionica u kojoj bi djeca reciklirala stari papir i time pridonijela očuvanju drveća i šuma. Također, bi se mogao odraditi projekt u kojem će djeca sama uz pomoć odgojitelja i drugih stručnij osoba proizvesti papir, kako bi doživjela AHA – doživljaj i time shvatili koja je važnost recikliranja starog papira.

22.03. Svjetski dan voda

Voda je osjetljiv prirodni resurs koji je neravnomjerno raspoređen na planetu Zemlji. Od svih oceana, mora, rijeka i jezera samo 1% otpada na pitku vodu, a svakom šestom stanovniku nije dostupna. Voda se prekomjerno troši, izložena je onečišćenju, te se najčešće tretira kao roba na tržištu. Je li voda zajedničko dobro ili je tržišna vrijednost, te tko ima pravo upravljanja vodom

predmet je rasprava različitih interesnih grupa. Obilježavanjem dana voda naglašava se da je voda opće dobro i osnovno pravo, namijenjeno svima, te se upozorava da vodu treba čuvati, zaštititi od onečišćenja i štedljivo koristiti.

Djecu treba naučiti osnovnim stvarima, kao da zatvore vodu dok peru zube, da se tuširaju a ne kupaju u kadi punoj vode, da se ne razbacuju s vodom, jer pitka voda nije dostupna svakom stanovniku. Može ih se odvesti u neko vodocrpilište te im pokazati kako se od onečišćene i prljave vode, ponovno dobiva pitka voda ili slično.

23.03. Svjetski meteorološki dan

Svjetski meteorološki dan obilježava se u znak sjećanja na 23. ožujka 1950. godine, kada je službeno osnovana Svjetska meteorološka organizacija (WMO) – međuvladina organizacija i specijalizirana agencija Organizacije ujedinjenih naroda koja okuplja 185 članica.

Djeca na ovaj dan mogu učiti o vremenskim uvjetima i nepogodama, mogu raditi eksperimente ili pokuse uz pomoć odgojiteljice, na primjer kako nastaje kiša ili kako nastaje duga.

27. 03. Dan akcije protiv prometa

Dan akcije protiv prometa usmjeren je protiv stalnog povećanja kopnenog i zračnog prijevoza koji koristi naftu kao gorivo, onečišćuje okoliš i pridonosi efektu staklenika. Na to je upozorila 1996. godine, udruga za zaštitu okoliša ASEED Europe iz Nizozemske, te se ustalilo, da se svake godine na taj dan, organiziraju akcije protiv loše i neodržive prometne politike, na lokalnoj i na globalnoj razini.

Na ovaj datum bi se mogla organizirati suradnja s roditeljima, tako da svi dođu taj dan u vrtić biciklima, rolama, romobilom ili bez kakvog prometnog sredstva, koje zagađuje okoliš i time djeci dati pozitivan primjer ponašanja. Može se i organizirati natjecanje u vožnji biciklima.

Posljednja subota u ožujku - Sat za planet zemlju

Sat za planet Zemlju (Earth Hour) globalni je događaj koji organizira WWF, a održava se posljednju subotu u ožujku svake godine, pozivajući domaćinstva i tvrtke na gašenje njihovih svjetala i ostalih električnih uređaja na jedan sat, radi podizanja svijesti o potrebi poduzimanja

akcije oko klimatskih promjena. Sat za planet Zemlju pokrenuli su WWF i The Sydney Morning Herald 2007. godine kada je 2,2 milijuna stanovnika Sydneyja sudjelovalo gašenjem svjetala. Slijedeći primjer Sydneyja, mnogi drugi gradovi diljem svijeta prihvatili su događaj 2008. godine. Bit akcije “Sat za planet Zemlju” nije ušteda električne energije uštedene u tom satu isključivanja, već da se jednim takvim vizualnim efektom podsjeti sve na važnost svakodnevnog djelovanja kako bismo očuvali naš planet. Zamoliti roditelje na suradnju, jer djeca ipak uče po primjeru na svoje roditelje.

Travanj

10.04. Pješke u školu

22. 04. Dan planeta Zemlje

Inicijativu za obilježavanje Dana planeta Zemlje potakli su ekološka udruge Earth, gradonačelnik San Francisca i prosvjednici za zaštitu okoliša u SAD-u. Isprva se obilježavanje planiralo na prvi dan proljeća, 21. ožujka, ali budući da su se studentski prosvjedi za zaštitu okoliša održali 22. travnja 1969. godine, prihvatio se taj datum. Od tad se 22. travnja svake godine u svijetu obilježava Dan planeta Zemlje. To je ujedno i najmasovniji eko datum koji se obilježava u svim zemljama, te je podsjetnik na neodgovorno ponašanje čovjeka prema okolišu.

26.04. Svjetski dan obnovljivih izvora energije

Černobilska katastrofa 1986. godine razlog je zbog kojeg svake godine 26. travnja obilježavamo Svjetski dan obnovljivih izvora energije. Černobilska katastrofa jedna je od najvećih ljudskih katastrofa, nuklearna nesreća čiji su razmjeri kontaminacije bili čak devet puta jači od eksplozije bombe u Hirošimi 1945. Izravne i neizravne posljedice radioaktivnog zračenja osjetilo je do 5 milijuna ljudi. Ovom obljetnicom želi se osvijestiti potreba za istraživanjem i korištenjem obnovljivih izvora energije – energije vjetra, sunca, vode, biomase. Istovremeno se naglašava mogući trenutak i ograničenost neobnovljivih resursa kao i njihov utjecaj na okoliš i živi svijet u njemu, dakle na cijeli ekosustav.

Može se odvesti djecu u vjetroelektrane da spoznaju kako se pomoću vjetra i vjetrenjača može proizvoditi električna energija.

Svibanj

15. 05. Dan akcije za klimu

Različite ekološke udruge u svijetu, obilježavaju Dan akcije za klimu, od 1994. godine. Upozoravaju na prirodne klimatske promjene i na ljudsku aktivnost koja utječe na promjenu klime i okoliša. Naglašavaju da je čist zrak, temeljno ljudsko pravo, a promjena klime utječe na brzinu prilagođavanja svih vrsta na zemlji. Na promjenu klime najviše utječe industrija, promet, transport, sječa šuma i poljoprivreda, koji zajedno stvaraju stakleničke plinove, što uzrokuje efekt staklenika. Ekološke udruge akcijama za klimu utječu na građane i donositelje odluka, ne bi li promijenili navike, težeći viziji kvalitete života i održivog razvitka.

22.05. Svjetski dan biološke raznolikosti

Ujedinjeni narodi proglasili su 22. svibnja Međunarodnim danom biološke raznolikosti kako bi utjecali na povećanje svijesti o važnosti biološke raznolikosti u održivom razvoju i skrenuli pozornost na očuvanje bioraznolikosti kao temeljno međunarodno načelo u zaštiti priroda i zajedničku obavezu čovječanstva.

Republika Hrvatska pridružila se svijetu u nastojanjima za očuvanje biološke raznolikosti i unapređenje zaštite prirode, a Hrvatski sabor je, donošenjem Zakona o zaštiti prirode, odredio da se 22. svibnja na Međunarodni dan biološke raznolikosti obilježava i *Dan zaštite prirode u Hrvatskoj*.

Hrvatska je po prirodnoj bioraznolikosti među najbogatijima u Europi, to bi bilo prigodno za izlet u Botanički vrt ili nešto slično. Odličan je i projekt da se u dvorištu DV posade različito cvijeće, voćke, začinsko i jekovito bilje, o kojem bi se djeca mogla brinuti.

24. 05. Europski dan parkova

Europski dan parkova je proglasila Federacija nacionalnih parkova Europe (EUROPARC Federation) s ciljem podizanja vrijednosti europskih zaštićenih područja i dobivanja javne podrške u provedbi svojih ciljeva. Ovaj datum je odabran kao spomen na proglašenje prvih europskih parkova – devet nacionalnih parkova u Švedskoj 24. svibnja 1909. godine. Prvi je puta obilježen 1999. godine kada je organiziran širok spektar aktivnosti u zaštićenim

područjima i o njima, kako bi se naglasila važnost zaštite prirode. Ova internacionalna inicijativa pokrenuta je s ciljem promocije zaštite i rada nacionalnih parkova, parkova prirode, rezervata biosfere i Natura 2000 lokaliteta.

Organizirati s djecom uređenje dvorišta DV u park, u kojem će nakon napornog rada, djeca moći uživati i odmarati.

Lipanj

05. 06. Svjetski dan zaštite okoliša

Na svjetskoj konferenciji Ujedinjenih naroda (UN) koja je održana 1972. godine u Stockholmu, usvojen je temeljni dokument UNEP, Program zaštite okoliša UN-a. Stručnjaci, znanstvenici i političari dogovorili su se o zajedničkoj međunarodnoj suradnji u zaštiti okoliša. Naglašeno je da je potrebno stvarati ravnotežu između potreba čovječanstva i ograničenih mogućnosti koje planet može pružiti. Od tad se 05. lipnja obilježava kao Svjetski dan zaštite okoliša.

08. 06. Svjetski dan oceana

Obilježavanje Svjetskog dana oceana ima za cilj isticanje važnosti oceana za život na Zemlji te upozoravanje na posljedice koje bi moglo imati nebriga i pretjerano iskorištavanje morskih prostranstava od strane čovjeka. Oceani kao bitan čimbenik prirodne ravnoteže sve su ugroženiji globalnim zagrijavanjem, pretjeranim izlovom riba, istrebljenjem kitova i delfina te onečišćenjima s kopna i plovila.

08.06. Dan zaštite planinske prirode u Hrvatskoj

17. 06. Svjetski dan suzbijanja erozije i suše

Generalna Skupština Ujedinjenih Naroda proglasila je 1995. godine 17. lipnja Svjetskim danom suzbijanja dezertifikacije kako bi skrenula pažnju javnosti na globalni problem degradacije zemljišta i predstavila provedbu Konvencije Ujedinjenih Naroda za suzbijanje dezertifikacije u zemljama pogođenim jakim sušama i/ili dezertifikacijom, osobito u Africi. Obilježavanjem tog dana Ujedinjeni narodi podsjećaju kako problemi isušivanja i oštećenja tla i degradacije zemljišta ne smiju biti zanemareni.

Srpanj

16.07. Dan stabla

Stablo je ugroženo od ljudi u šumi, parku, livadi ili okućnici, prilikom sječe za različite potrebe. Zatim je ugroženo uslijed zagađenja, klimatskih promjena, štetnika, oluja ili erozije tla. Stablo je korisno svim živim bićima, a ljudima posebno jer osigurava kisik, hranu, zaštitu od onečišćenja, sunčevih zraka, kiše, te osigurava potrebni materijal.

S djecom se može posaditi drveće i voćke u dvorištu DV, zalijevati ih, brinuti se o njima...

28.07 Dan zaštite prirode

Priroda je biološka raznolikost biljnih i životinjskih vrsta, gljiva i lišajeva te protista i monera, staništa i ekoloških sustava, kojih je čovjek sastavni dio. Cjelovita mreža odnosa unutar ekoloških sustava određuje stabilnost vrsta. Učinkovita zaštita prirode zahtjeva sustavno prikupljanje podataka, praćenje stanja i promjena, prevenciju i otklanjanje poremećaja koji se javljaju.

Kolovoz

06. 08. Antinuklearni dan (dan Hiroshime)

Prisjećanje i upozorenje na nuklearnu prijetnju označava atomska bomba bačena na Hiroshimu i Nagasaki u Japanu krajem 2. svjetskog rata 20. stoljeća, što je prouzročilo nuklearnu katastrofu. Rizik je velik unatoč do nedavno zabrani izgradnje novih nuklearnih elektrana u Europi, na što su utjecali prosvjedi građana, koje su poticale europske ekološke udruge. Zbog nedostatka i poskupljenja energenata, te klimatskih promjena ponovo se zagovara nuklearna energija kao izlaz iz krize, te se promiče kao „čisti energent”. Prijetnja će biti i dalje prisutna sve dok se ne promjeni način života koji zahtijeva štednju energije, osiguranje električne energije iz obnovljivih izvora i nova tehnološka rješenja.

24.08. Dan Roda

Bijela roda ptica je selica koja tijekom proljeća i ljeta živi u Hrvatskoj i ostalim dijelovima Europe. Životni prostor roda prostrane su močvare, livade i pašnjaci. Rode svake godine dolaze 19. ožujka u europska sela u gnjezda na krovovima kuća i ostaju do 24. kolovoza kad odlaze na put u Afriku. Usljed intenzivne industrijske poljoprivrede i izgradnje smanjuju se prostrane vlaže livade, polja, pašnjaci i močvare, te je stoga broj roda u opadanju. Čigoč selo, u zaštićenom Lonjskom polju, proglašeno je europskim selom roda, zbog njihove brojnosti.

Rujan

16. 09. Međunarodni dan ozonskog omotača

16. rujna 1987. godine u Montrealu u Kanadi, donesen Montrealski protokol o tvarima koje oštećuju ozonski omotač. Generalna skupština UN-a odredila je taj dan za Međunarodni dan zaštite ozonskog omotača. Zakonski okvir prisilio je industriju da zamijeni proizvode koji sadrže tvari koje oštećuju ozonski omotač, no problem je i dalje naglašeno prisutan. Znanstvenici i ekološke udruge upozoravaju na radikalnije mjere za rješenje problema.

22. 09. Europski dan bez automobila

Dan bez automobila prvi put se obilježio 1998. godine u nekoliko francuskih gradova, zatim 1999. godine u talijanskim, a 2000. godine se obilježio na europskoj razini, kad je sudjelovalo 800 gradova. Obilježavanjem tog datuma nastoji se ukazati na preveliki broj prijevoznih sredstava čiji ispušni plinovi pridonose zagađenju zraka i oštećenju ozonskog omotača. Europski dan bez automobila obilježavao se 20. rujna na inicijativu ekoloških udruga, koji su kasnije prihvatile gradske institucije. U mnogim se europskim gradovima obilježava tjedan bez automobila, tijekom kojeg se promiču ekološka prijevozna sredstva.

Kao što sam ranije spomenula, može se zamoliti roditelje da taj dan ne dovoze djecu u vrtić autom.

Listopad

04.10. Međunarodni dan zaštite životinja

Međunarodni dan zaštite životinja obilježava se svake godine 4. listopada s naglaskom na suživot ljudi i životinja i ulozi životinja u prirodi. Prvi je put taj dan obilježen 1931. tijekom konvencije ekologa u Firenci kako bi se upozorilo na ugroženost životinjskih vrsta, a prerastao je u događaj posvećen brizi za sve životinje. U svijetu je poznato oko 1,9 milijuna vrsta živih bića, a pretpostavlja se da ih je gotovo stotinu puta više. Po podacima svjetskih organizacija, svaki dan izumre od 50 do 150 vrsta, a najistaknutije od onih koje se nalaze pred izumiranjem su morske kornjače, gorile, pande, slonovi, kitovi, tigrovi... Glavni uzrok ugroženosti životinjskih vrsta je ponajprije čovjek.

16.10. Svjetski dan hrane

Svjetski dan hrane obilježava se 16. listopada, na dan kada je 1945. godine osnovan "Food and Agriculture Organization" (FAO), ogranak Ujedinjenih naroda koji se bavi hranom i razvojem agrikulture u svijetu. Otkako postoji, FAO se bavi problematikom nedostupnosti hrane, s posebnom pažnjom na zemlje u razvoju. Unatoč naporima WHO-a i FAO-a da se pokuša smanjiti broj pothranjenih kao i broj oboljelih ljudi od posljedica pothranjenosti, prema službenim podacima FAO-a ipak je gladno preko 850 milijuna ljudi.

Na ovaj dan može se djecu učiti o prednostima i važnosti unošenja zdrave hrane u naš organizam, kao i o štetnosti brze hrane, gaziranih sokova, slatkiša i slično. Naučiti ih koja je hrana za nas dobra a koja štetna te na temelju toga izraditi prehrambenu piramidu.

Prosinac

04.12. Svjetski dan tla

U srpnju 2013. godine, na Konferenciji Organizacije za hranu i poljoprivredu (FAO) u Rimu, Svjetskim danom tla jednoglasno je proglašen 5. prosinca. Svjetski dan tla obilježava se s ciljem promocije tla kao ključne sastavnice okoliša i pružatelja životno neophodnih dobara i usluga ljudskoj zajednici. Nezamjenjivi su doprinosi tla u proizvodnji hrane, održavanju kvalitete voda, energetske sigurnosti, ublažavanju procesa smanjenja biološke raznolikosti te ublažavanju utjecaja klimatskih promjena.

11.12. Međunarodni dan planina

Međunarodni dan planina obilježava se od 2003. godine s ciljem upoznavanja šire javnosti s planinskim područjima, njihovim vrijednostima i problemima te održivog razvoja njihova okoliša za očuvanje kvalitetnog života stanovništva. Prema podacima UN-a, planinski krajevi pogođeni su trendom depopulacije jer ih stanovništvo napušta zbog loših životnih uvjeta i ekonomske situacije.

14.12. Međunarodni dan protesta

Ekološke udruge u Europi žele naglasiti da se mišljenje i volja većine građana u sustavu demokracije ne provodi. Zakone donosi manjina (predstavnici većine) koja je pod utjecajem (lobbya) industrije. Tog su se dana 1998.g. održali protesti posvuda u Europi protiv izgradnje nuklearnih reaktora u Ukrajini. Protesti su nenasilni, a cilj je stvoriti kritičku masu. Dan protesta povezan je s procesom uključivanja javnosti u donošenje odluka, te je jedno od posljednjih sredstava nenasilnog pritiska na donositelje odluka.

19.12. Dan protiv plastičnih vrećica u Hrvatskoj

19.12. je na inicijativu udruga Prijatelji životinja i Zeleni Dalmacije proglašen Danom protiv plastičnih vrećica u Hrvatskoj. To je dobar povod da se uoči blagdana i povećane potrošnje upozori građane na štetu i besmislenost tolike kupnje plastičnih vrećica koje nam nude svi trgovački centri. Traži se prvenstveno zabrana distribucije jednokratnih plastičnih vrećica u trgovačkim objektima te mjere za poticanje korištenja višekratnih platnenih vrećica, torbi, košara te naposljetku potpunih biorazgradivih plastičnih vrećica za artikle koji su se do sada pakirali u obične plastične vrećice. Svjetski dan –*International bag free day* je 3.7.

29.12. Međunarodni dan biološke raznolikosti

Godine 1992. na UN Konferenciji o okolišu, 157 država je potpisalo Konvenciju o biološkoj raznolikosti. Kad ju je 29.12.1993.godine ratificiralo 30 država, stupila je na snagu, te je proglašen Međunarodni dan biološke raznolikosti. Biološka raznolikost podrazumijeva raznolikost vrsta, ekoloških sustava i genetsku raznolikost, dakle, ukupni živi svijet planeta, zajedno sa staništima na kojima obitava. Očuvanje bioraznolikosti smatra se zajedničkom brigom i odgovornošću svih država.

6. ULOGA ODGOJITELJA U PODIZANJU EKOLOŠKE SVIJESTI KOD DJECE

Kao što sam ranije spomenula, roditelji su ti koji igraju primarnu ulogu u podizanju ekološke svijesti kod djece, ali je odgojitelj njihov drugi učitelj i također igra veliku ulogu u djetetovom životu. Istraživanje Uzelac V. (1996.) nam pokazuje da odgojitelji shvaćaju svoju odgovornost u podizanju ekološke svijesti kod djece ali također nam pokazuju da nisu zadovoljni suradnjom roditelja i okolinom u zaštiti okoliša.

Na razvoj kompetencije djeteta, odgajatelj utječe svojom kompetencijom i ekološkom orijentiranošću, kao i razvojem osjetljivosti za potrebe djeteta. Treba se stvoriti ugodna i poticajna atmosfera u vrtiću i njegovom okolišu. Djeci treba omogućiti aktivan boravak u prirodi, uključiti ih u uređenje vrtića, dvorišta i okoline. Time se razvija osjećaj korisnosti, zajedništva i ljepote. Sve navedeno omogućuje razvitak životnog stila djeteta te formiranje životne filozofije i pozitivnih stavova prema okolišu. Djeca postaju zainteresirana za svoj okoliš, razvija se ljubav prema prirodi, što utječe na povećanje ekološke svijesti djeteta i razvitak ekološke kulture. (Lipovac. V. i suradnici, 2017.)

Nabrojati ću nekoliko eko projekata, koji su održani u vrtićima Ivane Brlić Mažuranić u Slavonskome Brodu, a neke ću i opisati. To su projekti: *"Cvjetnjak," "Imam pravo na čist zrak," "Taj čudesni svijet prirode," "Mi jedemo odgovorno," "Nije smeće sve za vreće," "Život u prirodi i s prirodom," "Živi svijet oko nas," "Začinsko i ljekovito bilje" te "Što sve voda može."*

U dječjem vrtiću "Hlapić" proveden je projekt pod nazivom "Ljekovito i začinsko bilje". U projektu su sudjelovale sve dobne skupine u vrtiću kao i sve odgojiteljice. Roditelji su također bili uključeni tako što su donosili sadnice i sjemenja različitog ljekovitog i začinskog bilja, donosili su stare cigle, zemlju, te raznovrsni vrtni materijal.

Cilj ovog projekta bio je upoznavanje djece sa različitim ljekovitim i začinskim biljem te njihovim svojstvima.

Projekt je sve ukupno trajao 9. mjeseci i zadovoljio je potreba djeteta za spoznajom o ljekovitom i začinskom bilju i njihovim svojstvima. Projekt se provodio kroz radno-praktične aktivnosti, promatračke, istraživačko-spoznajne i životno-praktične aktivnosti.

Djeca su uz pomoć odgojiteljica pripremala tlo i formirala spiralni vrt u dvorištu Dječjeg vrtića.

Slika 1. Priprema tla

Slika 2. Formiranje spiralnog vrta od starih cigli

Začinsko bilje koje su djeca sadila su različite vrste luka, peršin, origano i bosiljak. A ljekovito bilje: kamilica, kadulja, matičnjak, lavanda, paprena metvica, pelin, gospina trava, neven, stolisnik, majčina dušica i plućnjak.

Nakon što je formiranje vrta bilo gotovo, djeca su sadila sjeme i sadnice biljaka. Nakon toga je slijedilo zalijevanje.

Slika 3. Sadnja sjemena i sadnica.

Slika 4. Zalijevanje bilja.

Zatim je slijedilo imenovanje i obilježavanje biljaka. Zajedno sa odgojiteljicama, djeca su i okopavala i zalijevala, njegovala aromatizirani spiralni vrt. Nakon nekog vremena mogli su i ubirati cvijetove i listove, koje su zatim sušili.

Slika 5. Obilježavanje biljaka.

Slika 6. Imenovanje biljaka.

Slika 7. Ubriranje cvijetova i listova.

Slika 8. Sušenje

Djeca su nakon sušenja biljaka izrađivali mirisne jastučiće, koje su potom prodavali na Katarinskom sajmu u Slavonskom Brodu.

Slika 9. Izrada mirisnih jastučića.

U suradnji sa jednim roditeljem, djeca su izrađivala ljekoviti melem od nevenovog cvijeta – za njegu kože. Ove radionice su djeci bile posebno zanimljive.

Slika 10. Izrada Melema za njegu kože od Nevenovog cvijeta u suradnji sa roditeljem.

U razgovoru sa odgojiteljicom doznajem da su djeca kroz ovaj projekt iskusila AHA-doživljaj. To je mogućnost da dijete nešto shvati kroz praktične aktivnosti na licu mjesta. Kroz provedene aktivnosti djeca se razvijaju tjelesno i psihomotorički, razvija se govor, komunikacija, izražavanje i stvaralaštvo. Također se razvija i ličnost, spoznaja, socijalne vještine i djetetova emocionalnost.

Djeca su svakodnevno zalijevala vrt, plijevali korov, okopavali biljke i cvijetnjake. Promatrali su i izgled biljaka, boju, oblik te njihov napredak.

Odgojiteljica smatra da se sa ovakvim projektima treba nastaviti zbog velikog dječjeg interesa. Tijekom provođenja budućih projekata želi se odgojiti mlade generacije osjetljivima na pitanja okoliša i osposobiti ih za donošenje odluka o razvitku društva u budućnosti.

Odgojitelji nastoje kroz sustavno educiranje djece razviti svijest o važnosti, povezanosti i čuvanju svih eko sustava; vode, zraka, šume, livada, povrtnjaka, cvijetnjaka, rijeke, zaštite biljaka, zdravom prehranom, i zaštitom životinja te uloge čovjeka u neposrednoj okolini.

Odgojiteljica smatra da je ekologija održivog razvoja složen proces koji sadrži komponente zaštite okoliša i kao takvog ga treba kroz sve segmente u svakodnevnim životnim situacijama i aktivnostima našeg okruženja koje treba biti poticajno, osmišljeno za istraživanje i stjecanje novih iskustava i znanja djeteta o sebi, drugima i svemu što ga okružuje.

7. ZAKLJUČAK

Kao što možemo doznati iz rada, uloga odgojitelja u podizanju ekološke svijesti kod djece je velika. Osim što djeca uče od svojih roditelja, odgojitelji su njihovi drugi učitelji i svjesni su toga da moraju biti dobar primjer djeci. Djeca prije svega uče ponašanje po modelu, stoga ne treba samo pričati o važnosti ekologije, zaštite prirode i životinja, recikliranju smeća, nego treba takav život živjeti i aktivno provoditi sve ekološke aktivnosti. Djeca su po prirodi znatiželjna bića i vole istraživati različita svojstva te im treba to i omogućiti. Odgojitelji bi trebali sa djecom provoditi radno-praktične aktivnosti, koje će djeci biti zanimljive i samim time ih motivirati što će dovesti do razvoja ekološke svijesti. Provođenjem ekoloških projekata i radionica u vrtićima žele se uvrstiti ekološki sadržaji u odgojno-obrazovni rad, razviti kod djece shvaćanje o utjecaju čovjeka na promjene u prirodi, razvijati human odnos čovjeka prema prirodi, razvijati osjećaj za uređenje okoliša i životni prostor, te razvijati kod djece ekološki ispravno ponašanje koje će djeca zatim primjenjivati i u zreloj dobi. U eko projekte i radionice treba uključivati i roditelje, te ih potaknuti da i oni kod djece razvijaju odgovorno ekološko ponašanje. Treba razvijati suradnju među djecom, roditeljima i odgojiteljima jer zajedničkim snagama se može napraviti najviše toga. Odgojitelj kod djece treba pobuditi njihovo zanimanje za prirodu, prirodne pojave, životinje i očuvanje okoliša. Kroz razvojne zadaće i poticajnu okolinu, djeci treba omogućiti učenje otkrivanjem i istraživanjem te ih poticati na cjelovit razvoj. Dobar primjer imamo u ovome radu, Dječji vrtić IBM u Slavonskome Brodu, koji već godina provodi Ekološki program i omogućuje djeci spoznavanje i istraživanje prema ekološkom odgoju. Na odgojiteljima je hoće li oni djecu odgajati prema načelu ekološkog odgoja i obrazovanja, na što utječe i sama zainteresiranost i odgovorno ponašanje pojedinog odgojitelja. Svakako smatram da odgojitelji imaju važnu ulogu u tome, ali bi trebalo i roditelje potaknuti tako što ćemo ih uključiti u eko radionice ili čak održati seminare za roditelje. Kada bi svi aktivno živjeli prema ekološkim načelima, buduće generacije bi bile odgojene tako da poštuju okoliš oko sebe i bili bi budući ekološko-osvijesteni građani.

8. LITERATURA

1. De Zan, I. (1990). Ekološki odgoj u sistemu odgoja i obrazovanja. Život i škola
2. De Zan, I. (1993) Ekološki odgoj i odgoj za zaštitu okoliša u sustavu odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj. Ekologijski odgoj u Republici Hrvatskoj, Soc. Ekol. Zagreb, Vol. 2 (1993) No. 2 (269-278)
3. Glavač, V. (2001) Uvod u globalnu ekologiju. Zagreb: Pučko otvoreno učilište
4. Husanović-Pejnović, D. (2011) Održivi razvoj i izvanučionička nastava u zavičaju. Zagreb: Školska Knjiga
5. Jukić, R. (2011) Ekološko pitanje kao odgojno-obrazovna potreba. Soc. Ekol. Zagreb, Vol 20 (2011.) No 3.
6. Klepac, R. (1988) Osnove ekologije. Zagreb: Jumena
7. Lepečnik Vodopivec, J. (2000.) Stavovi odgajatelja o ekološkom odgoju djece u vrtiću, Ekologija – korak bliže djetetu (ur. Uzelac, V., Božić, Ž.) Adamić, Rijeka
8. Lipovac, V., Sakač, M., Janković, A., i Raičević, J. (2017) Didaktičko metodički pristup razvitku ekološke svijesti djece u pripremnom predškolskom kurikulumu. Pristup razvitku ekološke svijesti djece u predškolskom kurikulumu. Soc. ekol. Zagreb, Vol. 26 (2017.), No. 3
9. Radaković, S. (1996.) Poticanje razvoja ekološke svijesti kod djece predškolske dobi, Očuvajmo zemlju zajedno (ur. Željeznjak, Lj.), Dječji centar, Čakovec
10. Tufekčić, N. (2012) Ekopedagoške kompetencije odgajatelja: preduvjet za ekopedagoški odgoj i obrazovanje djece i mladih. Tuzla (BIH), Metodički obzori 7.(2012) 3.
11. Udruga Žmergo, Opatija, Ekološki kalendar - Eko datumi: <https://zmergo.hr/info/eko-datumi/>
12. Uzelac, V. (1990). Osnove ekološkog odgoja. Zagreb: Školske novine
13. Uzelac, V., Starčević, I. (1999) Djeca i okoliš, Adamić, Rijeka